

VEDĽAJŠÍ PRODUKT V ODPADOVOM HOSPODÁRSTVE

Mgr. Mária Sadloňová
Eversheds Sutherland,
advokátska kancelária, s. r. o.

Deliaca čiara, kedy je určitú látku alebo vec možné považovať za produkt a kedy za odpad [1], je v mnohých prípadoch veľmi tenká. Pre výrobcov a ich obchodných partnerov má však táto otázka zásadný význam. Kým odpad podlieha prísnej legislatíve v oblasti odpadového hospodárstva, tak produkt je z tejto legislatívy vyňatý.

Niekde na pomedzí stojí navyše tzv. vedľajší produkt, ktorý je síce pojmom odpadového práva, avšak len s cieľom stanoviť kritériá, na základe ktorých sa vedľajší produkt nepovažuje za odpad, a teda s ním možno voľne nakladať ako s produktom.

Vedľajší produkt je v zákone č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v z. n. p. (§ 2 ods. 4) definovaný prostredníctvom viacerých podmienok, ktoré musia byť splnené súčasne. Tieto podmienky vychádzajú z čl. 5 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade a o zrušení určitých smerníc, ako aj príslušnej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie. [2]

Vedľajší výsledok výrobného procesu

Hlavným predpokladom, aby sa určitá látka alebo vec dala klasifikovať ako vedľajší produkt, je skutočnosť, že je výsledkom výrobného procesu, ktorého primárnym cieľom nie je výroba tejto látky alebo veci (ďalej len „materiál“).

V rámci výrobného procesu vzniká produkt a prípadne zvyšky z výroby. Produkt nepredstavuje odpad, keďže ide o materiál, ktorý je účelom celého výrobného procesu, pričom nie je vylúčené, že výsledkom výrobného procesu môže byť viac produktov. Ak výrobný proces technicky umožňuje výrobcovi rozhodnúť sa, či vyprodukuje len jeden produkt, alebo dva, pričom výrobca sa rozhodne vyprodukovať dva rôzne produkty, je to znakom toho, že oba výsledné materiály sú produktom a nie zvyškom z výroby. Súdny dvor Európskej únie v tejto súvislosti napríklad konštatoval, že ropný koks, ktorý nevyhnutne nevzniká v rámci rafinácie ropy, ale je vytváraný cielene na základe technickej voľby výrobcu, nie je zvyškom z výroby, ale produktom. [3]

Naproti tomu zvyšky z výroby sú materiály, ktoré nie sú účelom výrobného procesu, pričom tieto sú buď odpadom, alebo vedľajším produktom. Na to, aby išlo o vedľajší produkt, musia byť splnené aj ostatné zákonné kritériá.

Ďalšie používanie materiálu musí byť zabezpečené

Na to, aby sa dal zvyšok z výroby považovať za vedľajší produkt, musí byť garantované, že bude ďalej využívaný, pričom nie je podmienka, aby bol využívaný v rámci tej istej prevádzky, kde bol vyrobený [4]. Z uvedeného vyplýva, že nestačí len predpoklad alebo možnosť ďalšieho použitia. Ak napríklad dôjde k uskladneniu materiálu na neurčitý čas, nie je daná podmienka splnená. Podmienku ďalšieho použitia môže byť v praxi náročné preukázať, najmä za situácie, keď musí byť preukazovaná vopred. Vo všeobecnosti však za vhodný doklad možno považovať:

- obchodné zmluvy (prípadne zmluvy o budúcich zmluvách) medzi výrobcom a následným užívateľom materiálu,
- skutočnosť, že výrobca má nárok na odmenu za vyprodukovaný materiál,
- rozvinutý trh s príslušným materiálom,
- doklad, že materiál má rovnaké technické parametre ako iné produkty na trhu.

Naopak, uvedené skutočnosti nasvedčujú skôr tomu, že budúce použitie nie je určité, a teda nejde o vedľajší produkt:

- trh s príslušným materiálom neexistuje,
- používa sa iba časť materiálu s tým, že so zvyškom materiálu sa nakladá ako s odpadom,
- finančný prospech z materiálu je minimálny v porovnaní s nákladmi vynaloženými na nakladanie s odpadom. [5]

Priame použitie bez ďalšieho spracovania

V prípade, ak musí byť materiál ďalej spracovaný pred jeho ďalším použitím, nejde o vedľajší produkt. Na druhej strane, aj bežné surové materiály zvyčajne vyžadujú určité spracovanie pred tým, než sú použité vo výrobnom procese, preto zákon upravuje výnimku, podľa ktorej sa uvedené pravidlo nevzťahuje na spracovanie v rámci bežného priemyselného postupu. Bežný priemyselný postup bude spravidla zahŕňať všetky kroky, ktoré by výrobca produktu

normálne vykonal, teda filtráciu, umytie, usušenie, prida-
nie materiálov potrebných pre ďalšie použitie, vykonanie
kontroly kvality, ale taktiež aj modifikáciu veľkosti alebo
tvary mechanickou úpravou. Spracovanie, ktoré by napl-
ňalo kritériá pojmu zhodnotenie, však vo všeobecnosti ne-
možno považovať za bežný priemyselný postup.

Ako príklad v tejto súvislosti možno použiť trosku.
Kým vysokopečná troska sa dá vo všeobecnosti po-
važovať za vedľajší produkt, troska vytvorená v rám-
ci procesu odsírenia železa pri výrobe ocele predsta-
vuje odpad. [6]

Neoddeliteľná súčasť výrobného procesu

Ďalšou podmienkou, ktorú materiál musí spĺňať, aby
sa dal považovať za vedľajší produkt, je skutočnosť, že
musí vzniknúť ako neoddeliteľná súčasť výrobného pro-
cesu. Z uvedeného vyplýva, že ak materiál opustí miesto,
kde bol vyprodukovaný, aby podstúpil ďalší proces spracov-
ania/výroby, môže to mať za následok, že nepôjde
o vedľajší produkt. Uvedené sa však netýka presunu ma-
teriálu s cieľom jeho spracovania v rámci bežného prie-
myselného postupu, ktorý bol uvedený vyššie.

Pojem výrobný proces Súdny dvor Európskej únie vy-
kladá pomerne široko, keď ho aplikuje napríklad aj na
nakladanie s močovkou z ošpaných, ktorá sa tiež dá
považovať za vedľajší produkt. [7]

Použitie je v súlade s právnymi predpismi

Zákon vyžaduje, aby použitie vedľajšieho produktu
bolo v súlade s právnymi predpismi, ktoré ustanovujú
požiadavky na výrobok [8], ochranu životného prostre-
dia a ochranu zdravia ľudí, a nepovedie k celkovým ne-
priaznivým vplyvom na životné prostredie alebo zdra-
vie ľudí. Taktiež ustanovuje, že ak boli pre materiál
ustanovené osobitným predpisom osobitné kritériá,
tieto musí materiál spĺňať tiež.

Z uvedeného vyplýva, že ak právne predpisy upravu-
jú technické požiadavky pre konkrétny produkt, ved-
ľajší produkt musí tieto požiadavky spĺňať. V prípade,
ak žiadny predpis osobitné technické požiadavky ne-
ustanovuje, vo všeobecnosti platí, že používanie ma-
teriálu nesmie byť zakázané. Vedľajší produkt však záro-
veň nesmie mať nepriaznivý vplyv na životné prostre-
die a zdravie ľudí. Európska komisia v tejto súvislosti

uvádza, že pri posudzovaní tejto otázky môže byť vhod-
ným indikátorom otázka, či by nakladanie s príslušným
materiálom ako s odpadom zabránilo negatívnym do-
padom na životné prostredie a zdravie ľudí. [9]

Pre úplnosť tiež treba uviesť, že neexistujúca jasná ne-
bezpečnosť materiálu pre životné prostredie nie je dô-
kaz, že nejde o odpad. [10]

Súhlas na použitie

Okrem skôr uvedených základných kritérií ohľadom ved-
ľajšieho produktu, ktoré pôvodne vychádzajú z judika-
túry Súdneho dvora Európskej únie a smernice Európ-
skeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra
2008 o odpade a o zrušení určitých smerníc, slovenská
právna úprava navyše požaduje súhlas, že materiál sa
považuje za vedľajší produkt a nie za odpad. Tento sú-
hlas vydáva podľa § 97 ods. 1 písm. o) a § 107 písm. r)
zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a dopl-
není niektorých zákonov okresný úrad v sídle kraja.

Keďže kategorizácia materiálu ako vedľajšieho produk-
tu vždy závisí od konkrétnych okolností prípadu a od
použitia vedľajšieho produktu, súhlas, že materiál sa po-
važuje za vedľajší produkt, sa vždy vydáva na konkrét-
ny spôsob nakladania s vedľajším produktom, resp. na
konkrétny účel, na ktorý sa vedľajší produkt odovzdáva.

S účinnosťou **od 1. júla 2020** platí zákonná výnim-
ka z požiadavky získania súhlasu, že materiál sa pova-
žuje za vedľajší produkt, a to v prípade nasledujúcich
materiálov:

- a) piliny, hoblíny a odrezky z prírodného dreva,
- b) piliny, hoblíny, triesky, prach a zlomky zo želez-
ných a neželezných kovov,
- c) okuje z valcovania zo železiarskeho a oceliarske-
ho priemyslu,
- d) textilné ústrižky (čisté nite, zvyšky látok).

V tejto súvislosti si však treba uvedomiť, že to nezname-
ná, že tieto materiály automaticky nepredstavujú odpad,
ale vedľajší produkt, pretože na to, aby išlo o vedľajší pro-
dukt, musia byť naďalej splnené všetky podmienky ohläd-
dom vedľajšieho produktu. Ak napríklad výrobca nakla-
dá s pilinami ako s odpadom, ide o odpad, a teda sa naň
v plnom rozsahu vzťahuje odpadová legislatíva. [11] ■

Zoznam poznámok

- [1] Ustanovenie § 2 ods. 1 zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov definuje odpad ako hnutelnú vec alebo látku, ktorej sa jej držiteľ zbavuje, chce sa jej zbaviť alebo je v súlade so zákonom o odpadoch alebo osobitnými predpismi povinný sa jej zbaviť.
- [2] Pozri napríklad C-9/00, Palin Granit Oy.
- [3] Pozri C-235/02, Saetti.
- [4] Pozri C-121/03 Komisia proti Španielskemu kráľovstvu.
- [5] Guidance on the interpretation of key provisions of Directive 2008/98/EC on waste, European Commission 2012.
- [6] Tamtiež.
- [7] Pozri C-121/03 Komisia proti Španielskemu kráľovstvu.
- [8] Napríklad zákon č. 56/2018 Z. z. o posudzovaní zhody výrobku, sprístupňovaní určeného výrobku na trhu a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- [9] Guidance on the interpretation of key provisions of Directive 2008/98/EC on waste, European Commission 2012.
- [10] Pozri C-9/00, Palin Granit Oy.
- [11] Pozri C-194/05, Európska komisia proti Talianskej republike.